УДК 316.604:378-057.8
DOI: https://doi.org/10.17721/2616-7786.2021/7-1/9

Бовен Цінь, асп.
ORCID ID: 0000-0003-3909-0990
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СОЦІОКУЛЬТУРНА СКЛАДОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Здійснено аналіз процесу соціалізації іноземних студентів. Обґрунтовано роль соціокультурної складової соціалізації іноземних студентів, яку розглянуто як сукупність певних компонентів: соціальної адаптації, соціального виховання, індивідуалізації. Досліджено багатогранну дефініцію "статус" як стан індивіда у складі певної соціальної групи, яка володіє низкою складових, що визначають особливості набору статусно-рольових функцій кожного студента. Виокремлено важливу складову сучасного суспільства – соціокультурний простір та його роль у процесі соціалізації іноземних студентів. Зроблено висновок, що соціокультурна складова соціалізації іноземних студентів залежить як від особливостей освітньо-культурного середовища закладу вищої освіти, так і від соціокультурного середовища суспільства в цілому.

Ключові слова: соціалізація, соціокультурна простір, статус, статусно-рольові функції, адаптація, соціальне виховання, індивідуалізація.

Постановка проблеми. Наразі є поширеним питання щодо повноцінної соціалізації людини з урахуванням усіх складових процесу соціалізації в сучасному полікультурному суспільстві. Не підлягає сумніву, що для науки, теорії і практики актуальним залишається дослідження соціокультурної складової соціалізації, зокрема соціалізації іноземних студентів, що є важливою складовою процесу повноцінної соціалізації особистості.

На тлі вивчення власного "Я" слід визначити місце соціалізації іноземних студентів. У сучасному суспільстві, зокрема професійному, усвідомлення власної ролі в ньому є дуже важливим. Це передбачає: гнучку адаптацію до змін як у соціальній, так і в професійній сфері; самостійну роботу над власним розвитком (спрямованість та зміст професійної діяльності); підвищення освітнього та культурного рівня; швидку адаптацію та інтеграцію в суспільство, в якому перебуває студент.

Соціалізація іноземних студентів і їх входження у певний соціокультурний простір відбуваються за допомогою освіти. Освіта в житті іноземних студентів можлива лише шляхом опанування світоглядних універсалій необхідної культури. Перебування іноземних студентів у певному соціокультурному просторі можливе через їх повноцінне занурення в життя соціуму для отримання уявлення про цілісний образ людини у певній культурі.

Соціокультурна складова соціалізації іноземних студентів передає світоглядні норми у вигляді певних блоків, які вони потім використовують для власної діяльності, залишаючись при цьому у певному типі культури, але це відбувається з розвитком відносин із суспільством. Створені такого роду блоки у соціалізації іноземних студентів стають етапами засвоєння різних прикладів діяльності, знань, розпоряджень, норм, ідеалів, які регулюють життя у суспільстві на основі певної культури [1].

З урахуванням викладеного вище можна констатувати, що проблема соціалізації іноземних студентів наразі недостатньо досліджена. Для розв'язання цієї проблеми необхідна міжвідомча взаємодія багатьох груп учених, які представляють різні напрями теорії та практики.

Сьогодні надзвичайно важливе значення мають практична діяльність, концепція якості професійної підготовки іноземних студентів. Значний внесок у розвиток теорії соціалізації зробили такі науковці, як П. Сорокін, Г. Тард та ін. В Україні проблеми соціологізації особистості вивчають Л. Токарук, Ю. Удовенко, Н. Чернуха та ін. Загальнотеоретичні та методологічні основи процесу соціалізації розглядали О. Білик, О. Пожидаєва, С. Савченко, Т. Семигіна та ін. Соціокультурний простір сучасного суспільства досліджували науковці О. Білик, І. Курліщук та ін.

Мета статті – обґрунтувати роль соціокультурної складової соціалізації іноземних студентів.

Відповідно до поставленої мети визначено ***завдання*** дослідження:

1) проаналізувати процес соціалізації іноземних студентів;

2) виокремити роль соціокультурного аспекту в процесі соціалізації людини.

Заслуговує на увагу позиція щодо соціалізації Г. Тарда, у роботі якого вказано на основний механізм соціалізації – наслідування, яке регулює суспільство через систему освіти, включаючи освіту та виховання, сім'ю, громадську думку та інші соціальні інститути. На думку науковця, головною метою освіти є виховання особистості та створення умов для розвитку його креативності [2].

Освітній простір можемо охарактеризувати як такий, де постійно підвищуються вимоги до інтелектуальних здібностей та практичних навичок іноземних студентів, їх здатності сприймати нові зміни відповідно до попиту в рідній країні. На практиці він орієнтує студентів на необхідність цілеспрямованого здобуття вищої освіти. Потреба у практичній реалізації вимог двох суспільств іноземного студента зумовлена розвитком суспільств та необхідністю швидкої адаптації фахівців до сучасних умов, а отже, і швидкої соціалізації [3].

Слід зазначити, що професійна соціалізація іноземних студентів у закладах вищої освіти відбувається в кілька етапів (рис.1).

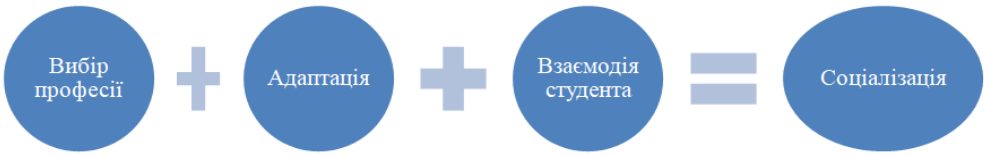

Рис. 1. Шляхи соціалізації іноземних студентів

Перший етап соціалізації іноземних студентів передбачає усвідомлений вибір професії. Цей етап проходить через визначання життєвих цілей, перспектив отримання диплому з обраної спеціальності іноземними студентами.

На другому етапі відбувається соціалізація іноземних студентів через адаптацію до умов навчання у закладі вищої освіти, а також до умов та змісту освітнього процесу, формування стосунків.

© Цінь Бовен, 2021

Останній етап передбачає засвоєння навчального змісту та формування практичних навичок, активну взаємодію студентів з освітньо-професійним середовищем, розвиток загальноспеціальних здібностей.

Результатом виконання кожного з етапів передбачена соціалізація іноземних студентів крізь призму професійної ідентичності [4].

Беручи до уваги, що ще однією наскрізною концепцією цієї розвідки є соціалізація іноземних студентів за допомогою професійної освіти, варто досліджувати процес соціалізації як наукову концепцію. На думку І. Сидоренко, соціалізацію іноземних студентів слід розглядати як багатогранний, суперечливий процес занурення особистості у світ здобуття професійної освіти. Вчений наголошує на тому, що цей етап необхідний для наступного етапу в житті іноземних студентів, а саме для переходу до безпосередньої трудової діяльності [5].

Соціалізація іноземних студентів пов'язана з особливостями їх соціальної адаптації до нових соціокультурних умов у зануреному середовищі, з належними йому орієнтаціями і досвідом. Усі іноземні студенти мають власні проблеми, а тому потребують певної допомоги в соціалізації відповідно до нових суспільних норм та самореалізації у новостворених умовах. Така допомога є можливою в результаті засвоєння ними певного синтезу знань щодо сенсу соціального становлення особистості, різних типів соціального середовища і соціальних впливів з метою отримання більш повного уявлення про їх особливості.

Виклад основного матеріалу та результатів досліджень. Соціалізація іноземного студента є категорією соціальної педагогіки – науки, яка динамічно розвивається в останні десятиліття. Сама соціальна педагогіка досліджує процес соціалізації іноземних студентів і, як результат, репрезентує набуття соціального досвіду внаслідок повного занурення в суспільство шляхом опанування різних видів діяльності, зокрема: спілкування, виконання соціальних ролей у всіх колах соціальної взаємодії, засвоєння моделей поведінки в різних життєвих ситуаціях і у взаєминах з різними особистостями соціалізації.

З позиції структурного аналізу соціалізацію розглядатимемо як сукупність певних компонентів (рис. 2):

- соціальної адаптації, що передбачає пристосування до змінених умов чи вимог соціуму;
- соціального виховання, яке має на меті спеціально організовані, контрольовані впливи;
- індивідуалізації, що передбачає аналіз і взаємодію зі стихійними впливами.

Рис. 2. Соціалізація іноземного студента

Соціалізація іноземних студентів можлива не лише через заклад вищої освіти, а й шляхом залучення громадськості. Залучення громадськості потрібне не лише для оцінки потреб громади або суспільства, а й для узгодження стратегії розв'язання проблем. Наприклад, проблему неможливості здобути вищу освіту в рідному суспільстві іноземних студентів можна розв'язати різними шляхами, такими, як: участь у закритому виробництві, отримання різних сертифікатів з опанування необхідними компетентностями, навчання в іншій країні тощо [6].

Слід мати на увазі, що соціалізація відбувається як у навчальному процесі, так і в позаудиторній роботі [7]. Для успішної соціалізації іноземних студентів створюються різноманітні види і форми такої роботи, що занурює іноземних студентів у соціокультурний простір суспільства, обраного для навчання.

Розглядаючи соціалізацію, варто виокремити статус, який отримує кожна людина, потрапляючи у певне соціальне середовище. Будучи багатогранною дефініцією, "статус" враховує стан індивіда, коли він стає членом будь-якої соціальної групи. З огляду на це потрапляння до соціальної групи передбачає врахування певних особливостей соціальної групи, зокрема статусно-рольових функцій, розрахованих як на окремого студента, так і на всю групу. Обрання професій іноземними студентами залежить від престижності професії в суспільстві власної країни та власних можливостей студентів засвоїти знання, набути вміння, компетенції і досвід в обраній професії [8].

Варто акцентувати увагу на тому, що соціальна педагогіка обґрунтовує існування різноманітних соціальних статусів. Сьогодні є актуальним соціальний статус, що передбачає поєднання різних статусів, за якими іноземні студенти можуть ідентифікувати свої особистості або за якими їх особистості можуть ідентифікувати викладачі, студенти, громадськість. Для характеристики такого статусу використовують аналіз певного стилю, способу життя, манери поведінки іноземних студентів, особливостей спілкування в особистих і професійних колах. Наразі громадськість переклала формування вищезазначеного статусу на заклади вищої освіти (під час здобуття професійної освіти іноземними студентами).

Наголосимо на тому, що соціальний статус репрезентує певне місце іноземних студентів у соціальній структурі групи або суспільства, в яке відбулося їх повноцінне занурення. Вищезгаданий соціальний статус базується на певних законах, правах та обов'язках людини як представника суспільства.

Важливою складовою сучасного суспільства є соціокультурний простір. Зазначимо, що соціокультурний простір пов'язаний з розвитком суспільства, а отже, і з розвитком нових технологій, засобів комунікації, суспільних відносин. Зробимо акцент на тому, що соціокультурний простір репрезентує подолання культурних бар'єрів, розбіжностей міжкультурних контактів та визначає ціннісні й моральні аспекти соціуму.

Соціокультурний простір пов'язується з опануванням суспільством певного пласта культури. Базове розуміння вищезгаданого поняття запропонував П. Сорокін, згідно з яким структура соціокультурної взаємодії має три взаємозалежних елементи, такі як (рис. 3): особистість як суб'єкт взаємодії; суспільство як сукупність індивідів, які знатні взаємодіяти як один з одним, так і з соціокультурними процесами; культура як сукупність знань, цінностей і норм (якими має оволодіти особистість), що перебувають у постійній взаємозалежності як один від одного, так і від носіїв знань, цінностей і норм [9].

Зауважимо, що, спілкуючись з представниками української культури, іноземні студенти занурюються в соціокультурний простір українського суспільства. На цьому етапі виникають різноманітні психологічні бар'єри, що нерідко супроводжуються проблемами з мовою країни, у якій перебувають іноземні студенти. Сюди ж потрапляє бар'єр, який базується на взаємодії представників суспільства.

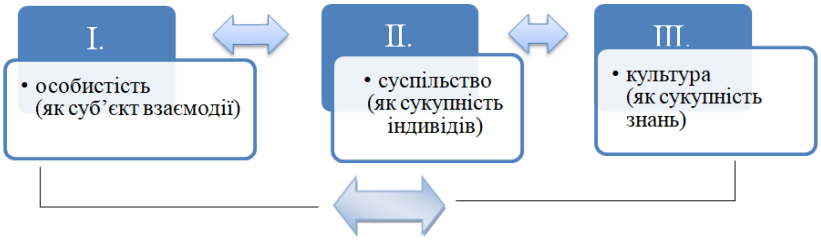

Рис. 3. Соціокультурний простір

А отже, соціалізація іноземних студентів у будь-якій країні регулюватиметься правилами перебування та навчання у певній країні. Але особливим фактором для іноземних студентів є здобуття професійної освіти. Саме в цьому руслі відбуватиметься соціалізація, що, у свою чергу, буде відносно контрольованою з боку закладу вищої освіти. Враховуючи те, що заклад вищої освіти повністю відповідає за перебування іноземних студентів у власній країні, матиме місце занурення іноземного студента в освітнє і соціокультурне середовища закладу вищої освіти [10].

На наш погляд, соціокультурна складова соціалізації як наукового явища виявляється на чотирьох рівнях: методологічному, видовому, факторному, статусному. Соціокультурна складова соціалізації іноземних студентів розглядається як процес і результат соціального становлення іноземних студентів у суспільстві з певними культурними особливостями. Як процес вона має на меті соціальне становлення і розвиток особистостей іноземних студентів у взаємозалежності характеру студентів і соціокультурної складової країни, і, як результат – завершений процес соціалізації, що передбачає повноцінне соціальне становлення іноземних студентів.

Зауважимо, що соціокультурна складова соціалізації іноземних студентів – це типова частина загальної соціалізації особистості, для якої є характерним перебування у схожих соціокультурних умовах представників типових соціальних чи вікових груп з подібними соціальними статусами.

Вивчаючи концепцію соціалізації іноземних студентів у професійній освіті майбутніх фахівців, необхідно звертати увагу на зміни в акценті стосовно гнучкості та швидкості реагування професійної освіти на висунуті вимоги рідних суспільств іноземних студентів. Можна вважати, що пріоритетний вектор освіти іноземних студентів спрямований на забезпечення трудового потенціалу для двох суспільств. Цей процес відбувається лише за умови повноцінного занурення іноземних студентів у соціокультурне середовище певного суспільства.

Отже, соціалізація іноземних студентів є процесом розвитку та становлення особистості іноземних студентів через соціокультурну складову цього процесу, оскільки використання останньої є обов'язковим під час як соціально-професійного становлення іноземних студентів, так і їх соціалізації.

Ефективна соціалізація іноземних студентів покликана надати їм можливість успішно використовувати здобуті знання та досвід у власній країні.

Висновки. Сьогодні соціокультурна складова соціалізації іноземних студентів полягає в опануванні ними конкретних зразків поведінки, соціальних норм і цінностей, психологічних настанов, знань та навичок, які створюють можливості для їх якісного і успішного становлення у певному суспільстві. Реалізація соціокультурної складової соціалізації іноземних студентів відбувається за рахунок засвоєння ними інформаційної культури й різноманітного досвіду роботи з інформаційними технологіями.

Соціокультурна складова соціалізації іноземних студентів залежить як від особливостей освітньо-культурного середовища закладу вищої освіти, так і від культурного середовища суспільства в цілому. Саме ці два фактори покликані забезпечити сприятливі умови для активного входження іноземних студентів до нового суспільства, набуття ними базових елементів нової культури, яка має у своїй структурі значний спектр освітніх ресурсів. Серед них особливо актуальною вважається професійна освіта, складовою якої є різноманітні дисципліни. Метою впливу на соціалізацію молоді, зокрема іноземних студентів, є трансляція інформації про культуру і повноцінне занурення в суспільство країни перебування.

Особливо важливою є злагоджена співпраця всіх інституцій, які функціонують у процесі соціалізації іноземних студентів. Саме співпраця таких інституцій забезпечує якісну складову процесу соціалізації. Ефективна робота команди визнає індивідуальність соціалізації іноземних студентів.

Перспективи дослідження. Подальші наукові розвідки будуть присвячені засобам, формам і методам соціалізації іноземних студентів під час дистанційного навчання.

Список використаних джерел

1. Білик О. Соціалізація іноземних студентів у соціокультурному просторі інформаційного суспільства / О. Білик // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 4 (58). – С. 439–450.
2. Тард Г. Социальные этюды / Г. Тард. – СПб. : Изд. Ф. Павленкова, 1902. – 368 с.
3. Practical-Oriented Concept as a Principle of Professional Education of the Future Professionals / N. Diachok, N. Chernukha, L. Tokaruk, I. Udovenko, M. Petrova // International Journal of Higher Education. – 2020. – Vol. 9.– № 4. – P. 272–282.
4. Пожидаєва О. В. Професійна соціалізація майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу / О. В. Пожидаєва // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Вип. XXIV. Серія: соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2015. – С. 136–144.
5. Сидоренко І. В. Психолого-педагогічні знання як фактор професійної соціалізації майбутніх фахівців у системі вищої освіти / І. В. Сидоренко // Педагогічні науки. – 2006. – Т. 46 (вип. 33). – С. 112–116.
6. Семигіна Т. В. Модель соціального планування на місцевому рівні / Т. В. Семигіна // Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – 2007. – Т. 59. – С. 61–66.
7. Савченко С. В. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в поза навчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.05 "соціальна педагогіка" / С. В. Савченко; Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2004. – 42 с.
8. Курліщук І. І. Педагогічні засади соціалізації студентської молоді засобами масової комунікації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 1300.05. "соціальна педагогіка" / І. І. Курліщук. Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2008. – 22 с.
9. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: пер. с англ. – М. : Политиздат,1992. – 543 с.
10. Guk O. F. Socialization of student youth: vectors of success [Електронний ресурс] / O. F. Guk, N. M. Chernuha // Public management . – 2017. – № 5 (10). – P. 76–88. Режим доступу: https://cyberleninka.ru/article/n/socialization-of-student-youth-vector-s-of-success

References

1. Bilyk O. Socializaciya inozemnyx studentiv u sociokul"turnomu prostori informacijnoho suspil"stva / O. Bilyk // Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovacijni texnolohiyi. – 2016. – № 4 (58). – S. 439–450.
2. Tard G. Social'nye jetjudy / G. Tard. – SPb.: Izd. F. Pavlenkova, 1902. – 368 s.
3. Diachok, N., Chernukha, N., Tokaruk, L., Udovenko, I., Petrova, M.Practical-Oriented Concept as a Principle of Professional Education of the Future Professionals. // International Journal of Higher Education. – 2020. – Vol 9. – No 4. – P. 272–282.

4. Pozhydayeva O. V. Profesijna socializaciya majbutnix social'nyx pedahohiv v umovax vyshhoho navchal'noho zakladu / O. V. Pozhydayeva. // Zbirnyk naukovyx prac' Kam'yanec'-Podil's'koho nacional'noho universytetu imeni Ivana Ohiyenka. Vyp. XXIV. Seriya: social'no-pedahohichna. Kam'-yanec'-Podil's'kyj : Medobory-2006, 2015. – S. 13–144.

5. Sydorenko I. V. Psyxoloho-pedahohichni znannya yak faktor profesijnoyi socializaciyi majbutnix faxivciv u systemi vyshhoyi osvity / I. V. Sydorenko // Pedahohichni nauky. – 2006. – T. 46 (Vyp. 33). – S. 112–116.

6. Semyhina T. V. Model' social'noho planuvannya na miscevomu rivni / T. V. Semyhina // Naukovi zapysky. Pedahohichni, psyxolohichni nauky ta social'na robota. – 2007. – T. 59. – S. 61–66.

7. Savchenko S. V. Naukovo-teoretychni zasady socializaciyi students'koyi molodi v poza navchal'nij diyal'nosti v umovax rehional'noho osvitn'oho prostoru : Avtoreferat dys. … dokt. ped. nauk: 13.00.05 / S. V. Savchenko; Luhans'k,LNPU imeni Tarasa Shevchenka. – Luhans'k, 2004. – 42 s.

8. Kurlishhuk I. I. Pedahohichni zasady socializaciyi students'koyi molodi zasobamy masovoyi komunikaciyi : avtoref. dys… kand. ped. nauk : 13.00.05 – social'na pedahohika / I. I. Kurlishhuk. – Luhans'k : LNPU imeni Tarasa Shevchenka. – Luhans'k, 2008. – 22 s.

9. Sorokin P. A. Chelovek. Civilizacija. Obshhestvo / Obshh. red., sost. i predisl. A. Ju. Sogomonov: Per. s angl. – M. : Politizdat, 1992. – 543 s.

10. Guk O.F. Socialization of student youth: vectors of success [Elektronnij resurs] / O. F. Guk, N. M. Chernuha // Public administration. – 2017. – № 5 (10). – P. 76–88. – Rezhim dostupu: https://cyberleninka.ru/article/n/socialization-of-student-youth-vector-s-of-success

Надійшла до редколегії 01.05.21
Рецензовано 12.10.21

Bowen Qin, PhD Student
ORCID ID 0000-0003-3909-0990
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SOCIO-CULTURAL COMPONENT OF SOCIALIZATION OF FOREIGN STUDENTS

The analysis of the process of socialization of foreign students is carried out. The role of the socio-cultural component of socialization of foreign students is substantiated. The role of the socio-cultural aspect in the process of human socialization is highlighted. The analysis of the last sources and publications is carried out. It is noted that socialization is considered as a set of certain components: social adaptation involves the process of adaptation to changing conditions or requirements of society; education involves specially organized, controlled influences; individualization involves analysis and interaction with natural influences. The multifaceted definition of "status" is considered as a state of an individual in a certain social group, which has a number of components that determine the features of a set of status-role functions of each student. An important component of modern society - socio-cultural space. The peculiarities of the socio-cultural space are determined by the development of new technologies and means of communication. The main characteristics of the socio-cultural space of modern society as a new level of overcoming cultural barriers and cultural differences of intercultural contacts are described. The result of the socio-cultural component of socialization determines the presence of values and spiritual landmarks of society. The structure of the socio-cultural component of the socialization of a foreign student is represented: personality as a subject of interaction; society as a set of individuals interacting with socio-cultural relations and processes; culture as a set of values, values and norms possessed by individuals who are in interaction, and a set of carriers that objectify, socialize and reveal these values. The study of the socio-cultural component of socialization as a scientific phenomenon takes place at four levels: methodological, species, factor, status. It is concluded that the socio-cultural component of the socialization of foreign students depends on the characteristics of the educational and cultural environment of the institution of higher education, and on the cultural environment of society as a whole. These two factors are designed to provide favorable conditions for the active entry of a foreign student into a new society.

Keywords: socialization, sociocultural space, status, status-role functions, adaptation, social education, individualization.

Бовен Цинь, асп.
ORCID ID: 0000-0003-3909-0990
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

СОЦИОКУЛЬТУРНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ СОЦИАЛИЗАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ

Осуществлен анализ процесса социализации иностранных студентов. Обоснована роль социокультурной составляющей социализации иностранных студентов, которая рассмотрена как совокупность определенных компонентов: социальной адаптации, социального воспитания, индивидуализации. Исследована многогранная дефиниция "статус" как состояние индивида в составе определенной социальной группы, которая владеет рядом составляющих, определяющих особенности набора статусно-ролевых функций каждого студента. Выделена важная составляющая современного общества – социокультурное пространство и его роль в процессе социализации иностранных студентов. Сделан вывод о том, что социокультурная составляющая социализации иностранных студентов зависит как от особенностей образовательно-культурной среды высшего учебного заведения, так и от социокультурной среды общества в целом.

Ключевые слова: социализация, социокультурная пространство, статус, статусно-ролевые функции, адаптация, социальное воспитание, индивидуализация.